

Uvod

KRŠČANSTVO razpolaga z bogato zakladnico sredstev, s katerimi oblikuje življenje ljudi in njihovo pojmovanje smrti. Kot večina religij je obširnejše in bolj prilagodljivo od filozofskega sistema, ne uporablja samo abstraktnih konceptov, ampak tudi žive zgodbe, močne podobe, odmevne simbole in obrede, ki strukturirajo življenje. Nagovarja ne samo razum, ampak tudi srce in čute ter ponuja širok spekter spodbud in izzivov, ki naj usmerjajo in oblikujejo življenja posameznikov in celotnih družb. Vendar obstajajo omejitve glede tega, kaj je mogoče šteti za krščansko; kajti medtem ko odpira določene možnosti v življenju in mišljenju, obenem izključuje druge.

Prvi dve poglavji pričujoče knjige predstavljata osnovni krščanski repertoar. Razložita nekatere ključne teme krščanskega življenja in misli ter naznačita temeljna sredstva, ki jih kristjani uporabljajo. Ker je krščanstvo zasnovano okoli osebe, Jezusa Kristusa, prvo poglavje predstavi različne načine, na katere se ga je razlagalo, ter odločilno vlogo, ki so jo te interpretacije imele pri oblikovanju krščanske misli. Drugo poglavje nadaljuje z uvodno predstavitvijo, na krščanstvo pogleda z večje razdalje, da bi s te perspektive razbralo znamenja, zgodbe, simbole in rituale, osnovne sestavne dele vere ter ponudilo nekaj kratkih uvodnih pogledov na njihov razvoj v več kot 2000 letih krščanske zgodovine.

Slika, ki tako nastane, kaže religijo, ki korenini v eksploziji duhovne energije. Energija, ki jo je Jezus Kristus vpregel, zbral in usmeril, je njegovim privržencem omogočila, da so razmišljali, čutili in želeli na nov način. V prvih stoletjih

krščanske zgodovine je omogočila nastanek različnih skupin, idej in praks duhovne narave, nastanek različnih »krščanstev«. Ta so skupaj izoblikovala spekter, ki je določil domet kasnejšemu krščanstvu.

Na enem koncu spektra imamo oblike krščanstva, ki jih je izoblikovalo češčenje višje sile. Temeljijo na veri v Boga, ki neskončno presega svet in človeška bitja ter jim vlada. Pri tej vrsti krščanstva se mora posameznik, da doseže dobro življenje – sveto življenje –, odreči lastnim (grešnim) mislim, izbiram in željam, da bi se izkazal vrednega višjega življenja, ki ga zahteva Bog. Na drugem koncu spektra imamo nekaj drugega: tiste oblike krščanstva, ki ne poudarjajo toliko božje oblasti *nad* človeškimi bitji, ampak poudarjajo božansko *v* človeku. Bolj kot češčenje Boga, ki se dviga visoko nad človeško življenje, je zanje bistvena možnost, da se božansko pojavi v človeškem življenju. Tako ne poudarjajo višje sile ampak silo od spodaj, ne zunanje sile temveč notranjo silo. Interpretacije Jezusa se posledično razlikujejo: za krščanstvo višje sile je Jezus transcendentno bitje, ki ga je treba ubogati, medtem ko je za krščanstvo notranje sile duhovno bitje, ki lahko navdahne, prežame z Duhom in pobožanstvi človeško življenje.

Tretje in četrto poglavje sledita različnim potem, po katerih so se te težnje razvijale skozi zgodovino vse do zore moderne dobe. Tretje poglavje se ukvarja z dvema najpomembnejšima manifestacijama krščanstva višje sile: s cerkvenim in bibličnim krščanstvom. Četrto poglavje se posveti razvoju bolj navznoter obrnjenih oblik krščanstva in razpravlja o mističnem krščanstvu. Poglavji skratka želita pokazati, da je s 4. stoletjem krščanstvo višje sile prevladalo ter poskušalo zaježiti oziroma si pripojiti bolj mistične težnje.

To nagnjenje k hierarhiziranju oblastne strukture, tako v politiki kot v religiji, bo sčasoma pripeljalo do resnih sporov med krščanstvom in zahodno modernostjo. Peto poglavje, ki

pripoveduje zgodbo krščanstva na modernem zahodu, sicer upošteva te konfrontacije, pokaže pa tudi, kako se je liberalna oblika krščanstva izkazala za združljivo z »razsvetljeno« modernostjo, ki visoko ceni človeško dostojanstvo in svobodno uporabo človeškega razuma. Do resnejšega spopada je prišlo po šestdesetih letih 20. stoletja, ko se je izkazalo, da je vedno večji poudarek na avtoriteti in pomenu (afektivnega, izkušnjskega) notranjega življenja vsakega enkratnega posameznika za cerkveno in biblično krščanstvo mnogo teže sprejemljiv. Bolj ko so ljudje usmerjali svojo pozornost na svoje notranje življenje in dobro počutje, manj so se bili pripravljeni pokoravati »višji avtoriteti« Boga, razuma, cerkve ali česarkoli drugega. V večini zahodnih držav je posledično začelo upadati število krščanskih vernikov, v zadnjem četrtletju 20. stoletja se je izredno zmanjšal obisk cerkva.

Kot pa bomo videli v šestem poglavju, je imelo krščanstvo drugod po svetu v zadnjem času mnogo večji uspeh. V večini držav južne poloble so od sedemdesetih let 20. stoletja cerkve izredno hitro rastle, kar je omogočilo krščanstvu, da je obdržalo svoj status največje religije na svetu, ki je po ocenah v letu 2000 štela dve milijardi vernikov. V mnogih delih tretjega sveta cvetijo »karizmatične« oblike krščanstva, ki združujejo jasne napotke višje moči (*Sveto pismo*) z notranjo rastjo v svetem Duhu.

Knjiga se zaključí s poglavjem, ki razvija temo, ki je bila že vseskozi implicitno prisotna: z vlogami žensk in moških v krščanstvu ter s položajem moškega in ženskega znotraj krščanstva. Raziskuje paradoks religije, ki je vedno privabljala veliko število žensk, a ki je, kot se zdi, zadržala najvišjo oblast – na zemlji in v nebesih – za moške in moško. Ugotovili bomo, da krščanstvo ohranja ravnotežje med potrjevanjem moških privilegijev na eni strani ter poudarjanjem ženskih in ženstvenih kreposti na drugi.

Termini in kategorije

V navadi je, da se krščanstvo analizira z uporabo pojmov, ki jih je proizvedla sama religija, kot so: »zgodnja cerkev«, »protestantski«, »nestorijanski«, »heretični« in tako naprej. Moje dolgoletno preučevanje krščanstva, ki je vključevalo tako raziskave med samimi kristjani kot tudi tekstualne raziskave, me je napeljalo k uporabi drugačnih analitičnih kategorij (denimo delitev na cerkveno, biblično in mistično krščanstvo). Ker gre v primeru te knjige predvsem za kratko predstavitev tematike, sem si prizadevala vzpostaviti ravnotežje med uvajanjem svojih lastnih terminov in uporabo bolj uveljavljenih. Moj namen je bralcu ponuditi svež pogled na krščanstvo, obenem pa pokazati, kako se te kategorije navezujejo na pristope, s katerimi je nemara že seznanjen in na katere lahko naleti drugod.

Brez olepševanja

Nekatere obravnave krščanstva se posvetijo samo pozitivni strani religije: njeni rasti, dosežkom, prepričanjem, obredom, velikim možem, kulturnim prispevkom. Te teme so pogosto obravnavane ločeno od širšega družbenega in materialnega konteksta. Pričujoča knjiga zavzame manj idealističen pristop. Priznava, da je krščanstvo, kot vse religije, povezano z (»sveto«) močjo ter se posveti različnim načinom, kako se je ta moč razumela, kako se je kazala in kako se je izvajala, ne nazadnje tudi v povezavi s posvetno oblastjo.

Moč sama na sebi ni ne dobra ne slaba, je samo vzvod, s pomočjo katerega kaj naredimo. Kar je zanimivo in čemur strani, ki sledijo, posvetijo osrednjo pozornost, je razpon načinov, na katere se jo da razumeti in uporabiti: kot gospodovalno silo, ki podreja, na primer, ali kot ljubezen, ki »premika« in »se dotakne« na povsem drugačen način. Ker so se različne oblike krščanstva izoblikovale glede na ta različna

pojmovanja, se ta knjiga posveča celotni notranji raznolikosti krščanstva in pogosto antagonističnim vezem med njegovimi različnimi tokovi. Pozornost nameni tako upadanju kakor tudi rasti krščanstva; ne ukvarja se samo z njegovim vzponom na položaj največje religije na svetu, ampak tudi z resnimi težavami, s katerimi se trenutno srečuje na zahodu. Vseskozi pa njen namen ni soditi, temveč predstaviti realističen portret.